

1 Чаму нам трэба навучыцца адрозніваць "добрыя" сайты ад "дрэнных"?

Інтэрнэт пашыраецца і змяняецца штодня і штохвілінна і няма ніякіх прыкметаў таго, што гэты працэс хутка скончыцца... Таму перад намы паўстаюць пытанні: як зрабіць карысным для навучання гэты "глабальны сметнік навучацца самому і навучыць сваіх вучняў адрозніваць "добрыя" сайты ад "дрэнных".

Штогод колькасць карыстальнікаў Інтэрнэту ва Украіне павялічваецца. Настаўнікі і вучні сярэдніх агульнаадукацыйных навучальных устаноў краіны выкарыстоўваюць у навучальным працэсе Інтэрнэт, у прыватнасці, як крыніцу інфармацыйных, метадычных рэсурсаў для атрымання новы дадзеных, якія яшчэ не паспелі патрапіць у падручнікі. Яны шукаюць у дэмакратычнай сусветнай сетцы інфармацыю, якая мусіць быць дакладнай, пэўнай і праверамай. Часам асветнікам патрэбная і контраверсійная і не даказаная навукай інфармацыя. Для таго, каб Інтэрнэт служыў навучанню, усе карыстальнікі павінныя ўмець шукаць патрэбную інфармацыю, а знайшоўшы, апрацоўваць і ацэньваць знойдзенае.

Навучаць настаўнікаў ацэньваць рэсурсы Інтэрнэты патрэбна таксама і таму, што кожны, і вучань, і настаўнік мае магчымасць ствараць уласныя вэб-старонкі і размяшчаць іх у Інтэрнэце. Веданне асноўных крытэраў ацэньвання старонак Інтэрнэту можа дапамагчы ствараць у міжнароднай сетцы такія рэсурсы, якія будуць цікавыя і карысныя іншым, якім будуць давяраць іншыя вучні і настаўнікі і выкарыстоўваць іх у сваёй дзейнасці. Для таго, каб ваша старонка была сярод тых, якія абіраюць і каб яны знайшлі для сябе ў Інтэрнэце цікавых і годных партнераў для сувязі і супрацы, давайце паспрабуем разабрацца: што такое насамрэч "добрая" і "дрэнная" старонка, старонка, якой можна давяраць, а на якую не варта звяртаць увагі.

Зыходзячы з сучаснасці Інтэрнэту як крыніцы інфармацыі, вучні часта памылкова мяркуюць, што сучаснай, каштоўнай і вернай ёсць тая самая інфармацыя, што размешчаная на старонках Інтэрнэту. Звычайна яны занадта давяраюць Інтэрнэту, у іх не выклікае нават сумневу ў дачыненні да даставернасці інфармацыі і сумленнасці аўтараў. Папярэдні досвед вучняў, якія збольшага ў школе карыстаюцца надзейнымі друкаванымі крыніцамі інфармацыі (падручнікамі, дапаможнікамі) дазваляе ім пераносіць гэтыя якасці і на ўсе іншыя крыніцы інфармацыі. Калі не праводзіць адмысловых, мэтаскіраваных заняткаў, вучні не падазраюць аб неабходнасці працаваць з Інтэрнэт-крыніцамі, выкарыстоўваючы спецыяльныя метады, прыёмы і стратэгіі.

Іншымі словамі, калі вучні пачынаюць у школе карыстацца Інтэрнэт-рэсурсамі, яны не ўмеюць ні правільна выкарыстоўваць, ні ацэньваць знойдзеную інфармацыю. Настаўнікі могуць страціць шмат часу на азнаямленне вучняў з рознымі пошукавымі сістэмамі, але ці навучаць яны аналізаваць гэтую інфармацыю? Досвед паказвае, што прынамсі ў дзесяць разоў большы час настаўнікам варта скарыстоўваць на фармаванне навыкаў інтэрпрэтацыі

знойдзенай інфармацыі, чым на навучанне яе знаходжання. Ні Дзяржаўныя адукацыйныя стандарты, ні праграмы асобных навучальных прадметаў не прадугледжваюць фармавання такіх адмысловых уменняў і навыкаў, не прапаноўваюць ані зместу такога навучання, ані сістэмы дыягностыкі адпаведных навыкаў, ані іх ацэньвання. Кожны настаўнік, які, усведаміўшы істотнасць фармавання такіх ведаў і навыкаў, пажадае навучаць гэтаму вучняў, нажаль, мусіць сам спланаваць тое, чаму ён будзе навучаць і як правяраць і ацэньваць атрыманыя веды і навыкі. Ён мусіць спланаваць такую працу для кожнага канкрэтнага класа, у якім выкладае. У выпадку, калі такія навыкі не былі сфармаваныя ў ягоных вучняў у пачатковых ці сярэдніх класах, варта ўсё роўна пачынаць спачатку, нават калі ягоныя выхаванцы ў выпускным класе.

Перад сучасным настаўнікам паўстаюць пытанні: З якога веку навучаць вучняў аналізаваць і ацэньваць вэб-рэсурсы? Хто гэта мусіць рабіць? Настаўнікі якіх навучальных прадметаў мусяць выпрацоўваць такія навыкі ў вучняў? Якім чынам гэта найлепш рабіць? Як менавіта развіваць у дзяцей навыкі крытычнага стаўлення да інфармацыі? Як працаваць з дзецьмі рознага веку?

2 Як спланаваць навучанне?

Для таго, каб развіваць навыкі крытычнага мыслення пры ацэньванні вэб-рэсурсаў, трэба стварыць план такога навучання. Гэты план мусіць уключаць прынамсі чатыры часткі, якія дапамогуць структураваць такое навучанне, каб вучні паспяхова карысталіся рэсурсамі Інтэрнэту.

Першы крок — гэта ўсведамленне вучнямі неабходнасці ацэньваць інфармацыю. Яны мусяць ведаць прычыны, чаму гэта варта ведаць і рабіць. Другі крок — атрыманне вучнямі ведаў пра адмысловыя тэхнікі, з дапамогай якіх вучні могуць ацэньваць інфармацыю. У гэтай частцы вучні даведваюцца пра метады, крытэры і індыкатары, якімі карыстаюцца пры ацэньванні інфармацыі. Трэцім крокам мусіць стаць фармаванне трывалых навыкаў выкарыстання гэтых ведаў. На чацвертым кроку настаўнікі мусяць ацаніць іхнія навыкі і веды. Настаўнікі мусяць пераканацца, што выхаванцы добра засвоілі, як можна выкарыстоўваць атрыманую інфармацыю ў жыцці. Такім чынам, вучні павінныя як засвоіць пэўную суму ведаў пра апрацоўку і ацэньванне інфармацыі, яе правільнае выкарыстанне, так і атрымаць пэўныя канкрэтныя навыкі з выкарыстаннем адмысловых тэхнік ацэньвання вэб-рэсурсаў.

Як настаўнікі мы мусім дакладна ўяўляць, па-першае, аб'ём гэтых ведаў, па-другое, дакладна вызначыць у нашых вучняў ступень сфармаванасці гэтых навыкаў. На працягу ўсяго іх школьнага жыцця мы мусім нагадваць вучням аб важнасці ацэньвання інфармацыі з Інтэрнэту і перыядычна правяраць трываласць гэтых навыкаў крытычнага стаўлення да атрымання інфармацыі.

Што тычыцца першага кроку ў авалоданні вучнямі ведаў пра неабходнасць ацэньвання Інтэрнэт-інфармацыі, мусім заўважыць, што большасць вучняў

не падазраюць, што якая-небудзь інфармацыя можа быць непраўдзівай ці недакладнай. Яны звыкліся давяраць інфармацыі, як правіла, не ўмеюць ставіць дадатковыя пытанні для яе праверкі ці ўдакладнення. Вучні часта не ведаюць будову Інтэрнэту, не маюць уяўлення аб тым, што якую заўгодна інфармацыю ў Інтэрнэце можа размесціць хто заўгодна. Таму першым крокам мусіць быць фармаванне правільнага ўяўлення пра будову і спосаб нападнення Інтэрнэту.

Як ілюстрацыю таго, што ў Інтэрнэце ёсць артыкулы з інфармацыяй розна якасці, трэба загадзя падабраць і паказаць вучням некалькі прыкладаў Інтэрнэт-сайтаў, якія змяшчаюць недакладную і няправільную інфармацыю. Можна прапанаваць ім параўнаць параўнаць інфармацыю, атрыманую з друкаваных крыніцаў (падручнікаў, дапаможнікаў, навуковых артыкулаў, акадэмічных энцыклапедый), з інфармацыяй пра гэтыя ж самыя падзеі (дасягнення, адкрыцці, з'явы), атрыманую з Інтэрнэту. Напрыклад, можна параўнаць факты пра Халакост з падручніка і прыватнага вэб-сайту. Гэты прыклад можа паказаць вучням важнасць выкарыстання для аналізу старонак іх папярэдніх ведаў, атрыманых у школе.

Важна паказаць, як можна і трэба самім правяраць тую інфармацыю, што можна таксама ставіць пытанні аўтарам сайтаў ці экспертам праз Інтэрнэт, карыстаючыся форумамі і электроннай поштай. Наступным крокам у навучанні вучняў неабходнасці ацэньвання рэсурсаў Інтэрнэту можа быць параўнанне інфармацыі па той жа самай тэме (пра з'яву, падзею і г. д.), атрыманай з розных старонак Інтэрнэту. Напрыклад, калі школьнікі вывучаюць Халакост, яны могуць знайсці ў Інтэрнэце сотні старонак, якія па-рознаму асвятляюць гэтую тэму. Калі вучні будуць параўноўваць гэтыя старонкі, яны пабачаць разнастайнасць поглядаў, спосабаў падачы і інтэрпрэтацыі адных і тых самых фактаў. прычыны такой разнастайнасці розныя, але ж выснова пра неабходнасць ацэньвання рэсурсаў Інтэрнэту ўсё роўна бяспрэчная. Вучні мусяць усвядоміць сваю ўласную адказнасць за ўменне правільна карыстацца Інтэрнэтам.

Дадатковым спосабам падвышэння ўсведамлення вучнямі важнасці такога крытычнага ацэньвання можа быць абумоўленая прычынамі, з якіх розныя кампаніі, арганізацыі і асобныя людзі падаюць адну і тую ж тэму па-рознаму. Тут важна адзначыць такія паняцці, як прапаганда, рэклама, навуковая інфармацыя, медыцынская і юрыдычная таямніца, інфармацыя, якая тычыцца прыватнага жыцця і звесткі, што змяшчаюць дзяржаўную або камерцыйную таямніцу. Кожнае з гэтых паняццяў высвятляе прычыны, чаму розныя людзі і арганізацыі могуць асвятляць аднолькавыя тэмы па-рознаму. Вучні мусяць адзначыць, што падаванне такой інфармацыі ўласцівае і тэлебачанню, і часопісам, і іншым друкаваным і візуальным сродкам інфармацыі, а не толькі Інтэрнэту. Розніца ў тым, што як правіла друкаваныя сродкі інфармацыі маюць адмысловых рэдактараў, якія правяраюць прыведзеную ў гэтых выданнях інфармацыю і форму яе падачы. Важна падкрэсліць гэтую розніцу для вучняў.

3 Якія ёсць тэхнікі і індикатары ацэньвання?

Як толькі вучні ўсвядомілі для сябе неабходнасць актыўна ацэньваць Інтэрнэт-інфармацыю, яны мусяць быць узброеныя спецыяльнымі інструментамі для такой ацэнкі. Некаторыя прыёмы і метады яны ўжо ведаюць з асноўнага навучальнага працэсу і могуць прыгадаць, як можна праверыць нейкую інфармацыю, атрыманую па тэлефоне, параўнаць яе з энцыклапедыямі і падручнікамі. Але ж асноўнымі пры ацэньванні вэб-рэсурсаў ёсць навукі крытычнага мыслення, якія распрацаваныя вядучымі педагогамі і ёсць абавязковымі ў навучальных праграмах многіх краінаў свету. Менавіта карыстаючыся метадамі фармавання навыкаў крытычнага мыслення можна паспяхова дэманстраваць вучням асноўныя прыкметы, крытэры і спосабы адбору карысных для навучання і даставярных для правядзення даследаванняў сайтаў.

Наступным паспяховым спосабам фармавання ў вучняў такіх крытычных навыкаў ёсць наследванне вучнямі паводзінаў і дзеянняў настаўніка з пункту гледжання крытычнага ацэньвання інфармацыйных крыніцаў. Школьнікі заўсёды заўважаць, якія менавіта сайты настаўнік адбірае для асветніцкай дзейнасці, ён служыць станоўчым ці адмоўным прыкладам для ўспрымання.

Наступным крокам будзе азнаямленне вучняў з разнастайнымі індикатарамі і крытэрамі ацэньвання, якімі яны змогуць надалей карыстацца пры знаходжанні патрэбных сайтаў. Гэтыя індикатары будуць сфармуляваныя ў адмысловых пытаннях, якія вучні мусяць паставіць сабе пры праглядзе сайтаў. Спачатку гэтыя пытанні можа ім дапамагчы сфармуляваць настаўнік. Прыведзем некаторыя такія крытэры.

Большасць аўтараў першым крытэрам лічаць надзейнасць крыніцы аб аўтара вэб-дакументу. Чым надзейнешны аўтара артыкулу або аўтарытэтнейшая назва арганізацыі, тым больш даверу да яго ў Інтэрнэце, тым каштоўнейшая вэб-старонка. Вучням можна патлумачыць розніцу паміж аўтарамі артыкулаў і ўласнікамі сайтаў. Часам яны супадаюць, г. зн. размяшчаюць свае ўласныя старонкі ў Інтэрнэце. Істотна, каб вучні маглі ўстанавіць, каму менавіта — чалавеку, групе людзей ці арганізацыі — належыць той ці іншы сайт. Дадатковай прыкметай надзейнасці крыніцы ёсць забеспячэнне на старонцы т.зв. "зваротнай сувязі" з аўтарам, г. зн. наяўнасць электроннага адрасу ці арганізацыя форуму ці нават чату ў аўтарам (аўтарамі) вэб-дакументу. Спрыяе даверу сайту і прадстаўленне інфармацыі пра ўзровень кваліфікацыі аўтара, ягоныя заслугі па тэме артыкула, усё, што зазначае, што ён можа быць экспертам у гэтым пытанні. Напрыклад, прафесар гісторыі не мае дастатковай кваліфікацыі пісаць артыкулы пра ракавыя захворванні. Вучням трэба патлумачыць, што словы (прафесар, Д-р (доктар) або к.п.н. (кандыдат педагагічных навук)), якія стаяць перад імем аўтара або не сведчаць пра тое, што гэтая асоба можа быць надзейнай крыніцай інфармацыі, экспертам у нейкіх пытаннях.

Наступным істотным пытаннем пры ацэньванні сайтаў большасць педагогаў

разумеюць уменне ацэньваць вучнямі прычын, з якіх аўтар сайту публікуе сваю інфармацыю. Вельмі важна вызначыць галоўнае прызначэнне сайту, мэты іхняга стварэння і размяшчэння ў Інтэрнэце. Цесна звязанае з вызначэннем мэты стварэння сайту і вызначэннем вучнямі неабходнай для іх ступені аб'ектыўнасці, патрабаванні да даставернасці, якая ім патрэбная для выканання навучальнай (даследніцкай) задачы.

Мэта сайту можа не адпавядаць даследніцкім задачам вучня, таму важна навучыць ідэнтыфікаваць і свае мэты і патрэбы. Мэта сайту можа быць няўнай. Можна і трэба навучыць вучняў вызначаць такія няўныя, а часам і прыхаваныя мэты аўтараў сайтаў. Вучні, пераглядаючы сайты, мусяць ставіць перад сабой пытанні кшталту: Што гэты сайт імкнецца паведаміць? Чаму ён быў створаны? Ці быў створаны гэты сайт з мэтай прадаваць якія-небудзь вырабы? ці прапагандаваць ідэі? Ці быў гэты сайт створаны для забаваў? Такія пытанні дапамогуць вучням вызначыць, ці адпавядае сайт тым мэтам, якія ставіць перад сабой вучань пры выкананні даследніцкага задання. Напрыклад, калі аўтар прыводзіць на сайце факты пра добры адпачынак на ўзбярэжжы Чорнага мора, ён не мусяць распавядаць пра ўсё, што тычыцца Чорнага мора. Такі сайт наўрад ці будзе карысным вучню, які вывучае экалагічныя праблемы Чорнага мора.

Наступным карысным прыёмам будзе вызначэнне вэб-адрасу, так званага URL-адрасу для вызначэння надзейнасці сайту. Вучань мусяць вызначыць адрас сайту і звярнуць асаблівую ўвагу на некаторыя істотныя фармальныя прыкметы. Іх трэба навучыць базавым звесткам фармавання даменных імёнаў, якія надаюцца сайтам. Часам яны мусяць ведаць аб пэўнай камбінацыі літар напрыканцы даменнага імя, напрыклад:

- .gov — азначае, што гэта сайт дзяржаўнай установы;
- .edu — гэта прыкмета адукацыйных устаноў, універсітэтаў;
- .com — выкарыстоўваецца для камерцыйных арганізацый, якія створаныя для атрымання прыбытку;
- .org — у асноўным прыкмета непрыбытковых арганізацый.

Такія даменныя імёны могуць быць лёгка ідэнтыфікаваныя вучнямі і служыць для вызначэння вучнямі мэтай стварэння сайтаў і размяшчэння на ім той ці іншай інфармацыі.

Наступным істотным індикатарам даставернасці і надзейнасці сайту можа быць устанаўленне даты стварэння сайту, дат размяшчэння матэрыялаў і абнаўлення сайту. Калі аўтары сайту клапацяцца пра асвятленне бягучых падзеяў, сочаць за тым, што адбываецца ў свеце, у навуцы, яны будуць яго перыядычна абнаўляць. Гэта забяспечыць даставернасць, актуальнасць, навізну размешчанай на сайце інфармацыі. Гэта надзвычай важна для сайтаў, якія звязаныя са штодзённымі падзеямі і з навукай. Вучням трэба паказаць, што звесткі пра стварэнне і абнаўленне сайту звычайна размешчаныя ў ніжняй частцы старонкі.

Цікавай і істотнай прыкметай навуковых і навукова-папулярных артыкулаў сайтаў ёсць адсутнасць словаў абагульняльнага (усе, заўсёды, ніхто, усім вядома і г. д.) і ацэначнага (добры, дрэнны, найлепшы, разумны, шкодны і г.д.) характару, такія словы не ўласцівыя мове навукоўцаў, іх высновам, нават у папулярных артыкулах.

Вучні павінныя ўмець ацэньваць агульны выгляд сайту. Яны мусяць вызначаць, ці ёсць граматычныя і арфаграфічныя памылкі ў інфармацыі, якія лёгка заўважыць. Сайты, якія ствараюцца навукоўцамі і адукаванымі людзьмі, практычна не маюць такіх памылак. Трэба, каб вучні ведалі, што сайт павінны досыць хутка загружацца, а фон і выкарыстаныя шрыфты мусяць забяспечваць лёгкае чытанне размешчанага ў ім тэксту.

Апошняе, чаму мусяць навучыцца вучні для ацэньвання вэб-рэсурсаў, напэўна, будзе найскладанейшым — ім варта сфармаваць у сябе і пастаянна выкарыстоўваць навыкі крытычнага мыслення. Яны азначаюцца на сайце "Think Critically About the Web". Тут патрэбная пасылка як "гатоўнасць ставіць пад пытанне ўсе недаказаныя дапушчэнні і нават аксіёмы і здольнасць распазнаваць, што найбольш трэба ставіць пад сумнеў, а таксама здольнасць аналізаваць і ацэньваць". Звычайна ў вучняў фармуюць навыкі крытычнага мыслення пры вывучэнні праграмага матэрыялу. Цяпер паўстае асаблівая задача развіваць гэтыя навыкі пры ацэньванні вэб-рэсурсаў. Для вучняў важна развіць такія навыкі крытычнага мыслення, як: уменне аналізаваць матэрыял, мець меркаванне аб інфармацыі (ацэньваць яе), рабіць высновы, ставіць пытанні. Кожнае з гэтых уменняў будзе надзвычай важным для правядзення ацэньвання, які менавіта вэб-матэрыял можна выкарыстоўваць як надзейны.

Вучні будуць выкарыстоўваць крытычнае мысленне найперш для правядзення аналізу мэтай стварэння сайту. Таксама гэтыя навыкі мыслення спатрэбяцца для вызначэння кампетэнтнасці аўтара, умення правільна разбірацца ў аргументацыі і сведчаннях "за" і "супраць". Яны будуць ім патрэбныя тады, калі яны будуць выкарыстоўваць свае веды для вызначэння аб'ектыўнасці, верагоднасці, паўнаты, актуальнасці, карыснасці размешчанага на сайце інфармацыі. Крытычнае мысленне — гэта навыкі, якім можна навучыць.

4 Што мы будзем ацэньваць на вэб-старонцы

Зыходзячы з мэты ацэньвання даставернасці і надзейнасці сайтаў для навучальных мэтай, запрашаем да абмеркавання трох такіх галоўных параметраў для ацэньвання вэб-старонак:

- навігацыя (перамяшчэнне па сайце) і зручнасць выкарыстання старонкі
- аўтарства
- надзейнасць зместу

4.1 Навігацыя і зручнасць выкарыстання

Для эфектыўнага выкарыстання сайту для таго, каб знайсці каштоўную і карысную інфармацыю, важна, каб такі сайт можна было досыць проста знайсці і лёгка выкарыстоўваць. Такі сайт мусяць быць простым у навігацыі, г. зн. каб у ім можна было, рухаючыся па гіперспасылках, лёгка знайсці патрэбную інфармацыю, абмінаючы залішнюю, нецікавую, непатрэбную. Ён мусяць быць сканструяваны так, каб на ім было лёгка знаходзіць патрэбнае (карта сайту, меню і гіперспасылкі як унутры сайту, так і на іншыя рэсурсы). Ён мусяць быць прыдатным для шырокага кола карыстальнікаў па мове і спосабу размяшчэння інфармацыі.

4.2 Аўтарства

На сайце мусяць быць звесткі як пра ўладальнікаў, тых, хто стварыў і размясціў сайт у Інтэрнэце, так і пра аўтараў артыкулаў, змешчаных на ім. На сайт павінны быць такія звесткі, як поўнае імя аўтара, чым ён займаецца, ягоныя дасягненні ў дадзенай галіне, ці мае ён права і дастатковую кваліфікацыю, каб пісаць на гэтую тэму, а таксама інфармацыя пра тое, як пры патрэбе звязацца з аўтарам, каб задаць яму пытанні, што выніклі з тэмы артыкула.

4.3 Надзейнасць зместу

Найважнейшым пры аналізе і ацэньванні сайту з пункта гледжання выкарыстання яго пры навучанні вучняў ёсць ягоны змест. Вучні мусяць высвятляць, што змяшчае сайт: толькі рэкламу, ці думкі аўтара, ці выключна навуковыя веды, ці можа насамрэч ён быць крыніцай інфармацыі для навучання. З якой мэтай прадстаўляецца інфармацыя і каму яна выгодная, карысная? Вельмі важна, каб вучні усведамлялі, ці патрэбны ім гэты сайт для вырашэння навучальнай задачы. Па магчымасці яны мусяць праверыць даставернасць прадстаўленай інфармацыі з дапамогай іншых, напрыклад, традыцыйных друкаваных крыніцаў інфармацыі.

Такім чынам, вучні і настаўнікі мусяць пераканацца ў тым, што:

- яны могуць праглядаць на сваіх камп'ютэрах тыя вэб-старонкі, у тым ліку тэксты, выявы і іншыя мультымедыйныя аб'екты;
- старонка зручная для карыстальніка, добра структураваная і ўсе гіперспасылкі мусяць працаваць;
- інфармацыя суправаджаецца імёнамі аўтараў, электронным адрасам ці іншымі кантактамі аўтараў;
- змест ёсць праўдзівым і такім, які можна правераць;
- змест дапаўняе ўжо набытыя веды новым чынам.

4.4 Чаму фармаванне крытычнага стаўлення да Інтэрнэту трэба пачынаць з настаўнікаў?

Пачынаць фармаваць навыкі крытычнага ацэньвання вэб-сайтаў варта нават не з вучняў пачатковых класаў, а з іх настаўнікаў. Навучанне настаўнікаў крытычнаму ацэньванню Інтэрнэт-рэсурсаў ва Украіне яшчэ вядзецца. Дзесяткі тысяч украінскіх настаўнікаў, якія ўжо прайшлі навучанне па курсе "Intel. Навучанне для будучыні" на занятках абгаворваюць пытанні важнасці такога ацэньвання і навучаюцца самі ацэньваць старонкі Інтэрнэту. Можна правесці такія заняткі для настаўнікаў асобна ад усяго курса.

Правядзенне заняткаў з настаўнікамі (ацэньванне вэб-старонак праграмай "Intel. Навучанне для будучыні")

Заняткі па ацэньванні вэб-рэсурсаў праводзяцца ў модуле 3, у якім настаўнікаў знаёмяць з будовай Інтэрнэту і эфектыўнымі стратэгіямі пошуку інфармацыі ў Інтэрнэце. Пасля таго, як настаўнікі знайшлі ў сетцы прынамсі тры старонкі, патрэбныя для праекту, які яны распрацоўваюць, ім прапануецца запоўніць для гэтых трох старонак спецыяльныя формы апытання:

1. URL-адрас вэб-сайта
2. Назва вэб-сайта
3. Асноўнае прызначэнне (падкрэсліць патрэбны адпаведнік) Для вучняў Для настаўнікаў Для іншых катэгорый
4. Якія мэты стварэння вэб-сайту? Для каго ён быў створаны?
5. Якая арганізацыя ці асоба стварыла гэты сайт?
6. Што прадстаўлена на сайце — аб'ектыўная інфармацыя ці асабістая думка аўтара?
7. З якіх крыніц аўтар атрымлівае інфармацыю для свайго сайту?
8. Спасылкі на якія крыніцы інфармацыі існуюць на сайце?
9. Якія іншыя арганізацыя звязаныя з гэтым сайтам? Выкарыстоўваючы пошукавую машыну Google, увесці link: адрас вэб-сайту (напрыклад: link:www.mon.gov.ua)
10. Ці мае права аўтар падаваць інфармацыю ад свайго імя?
11. Ці забяспечаная арганізацыя зваротнай сувязі з вэб-сайтам і магчымасць кантакту з аўтарам артыкула ці адміністратарам сайту?
12. Калі сайт быў створаны і як часта ён абнаўляецца?

13. Ці можа гэты сайт быць карысным для праекту?
14. Ці можна праверыць інфармацыю, якая пададзена на сайце, з дапамогай іншых крыніц (кніг, часопісаў і г. д.)?
15. Пераглядзець усе свае папярэднія адказы. Ці прыдатны гэты сайт для таго, каб выкарыстоўваць яго ў сваім праекце?

Заняткі з настаўнікамі можна праводзіць двума спосабамі:

1 спосаб

Настаўнікі занатоўваць адказы на пытанні формы і выконваюць усе 15 заданняў для трох знойдзеных для праекту старонак. Пасля гэтага праводзіцца абмеркаванне, падчас якога настаўнікі засвойваюць, якія менавіта пытанні і заданні могуць найлепей дапамагчы высветліць даставернасць інфармацыі, прадстаўленай на старонцы і яго прыдатнасць для выкарыстання ў школе.

2 спосаб

Настаўнікі аналізуюць усе пытанні формы і вылучаюць тыя, якія з пэўнай доляй імавернасці могуць сведчыць пра даставернасць інфармацыі на якой-небудзь старонцы і магчымасці выкарыстання гэтай старонцы у праекце для навучальных мэтаў. Пасля гэтага настаўнікі ранжуюць гэтыя пытанні, ставячы на першае месца тыя, якія найлепш сведчаць на карысць старонкі, да найменш каштоўных крытэраў і прыкметаў. Пасля гэтага ў малых групах настаўнікі аргументавана даказваюць свой выбар. Потым настаўнікі выкарыстоўваюць свае праранжаваныя формы для аналізу адной ці дзвюх старонак з ліку тых, якія былі імі знойдзеныя для навучальнага праекту.

Пасля такога практыкавання, праведзенай якім-небудзь з зазначаных спосабаў, з настаўнікамі варта абмеркаваць такія пытанні:

- З якога веку настаўнік мусіць фармаваць у дзяцей ўменне аналізаваць вэб-сайты?
- Як можна мадыфікаваць гэтыя формы для вучняў рознага веку?
- Як часта варта праводзіць з вучнямі такую работу, для таго, каб у іх выпрацаваліся трывалыя навыкі?
- Настаўнікі якіх прадметаў мусіць фармаваць у вучняў такія навыкі?
- Ці патрэбна навучаць гэтаму настаўнікаў? Бацькоў? Хто мусіць гэта рабіць?

Для настаўнікаў можна таксама скарыстацца і іншай формай ацэньвання вэб-сайтаў, напрыклад такой.

Крытычнае ацэньванне вэб-сайтаў для педагогаў

Імя:

1. Які тып падлучэння да Інтэрнэту вы выкарыстоўвалі?

- Мадэм і тэлефонная лінія: скорасць падлучэння (абвесці адзін адказ):
28.8 33.6 56 кбіт/с
- Вылучаная лінія ў школе/дома (абвесці адзін адказ): 56K DSL T1 T3
Іншае:

2. Які браўзер вы выкарыстоўвалі?

3. Які URL (адрас) вэб-старонкі?

http://

4. Назва сайту?

Частка 1. Тэхнічныя і візуальныя аспекты вэб-старонкі

Прачытайце пытанні, пастаўце X у калонцы "так" або "не"

№	Пытанне	Так	Не
1	Ці доўга загрузалася старонка?		
2	Ці ёсць на старонцы інфармацыя, калі гэтая старонка было створаная? абнаўлялася?		
3	Ці ёсць фатаграфіі або гукавыя файлы на старонцы?		
4	Ці дапаўняюць інфармацыю на старонцы малюнкi і фатаграфіі?		
5	Калі так, дык ці не маглі яны рэдагавацца, змяняцца?		
6	Калі ёсць фатаграфіі, дык ці пазначана калі, хто і дзе зрабіў гэтыя фатаграфіі?		
7	Ці можаце Вы ўпэўнена сцвярджаць, што фатаграфіі праўдзівыя?		
8	Ці ёсць на старонцы загаловкі і падзагаловкі? Чым яны карысныя для арыентацыя на старонцы?		
9	Калі выходзіць на іншыя старонкі гэтага сайту, ці ёсць магчымасць вярнуцца на першую старонку?		
10	Ці ёсць арфаграфічныя і іншыя памылкі на старонцы?		
11	Ці ёсць у артыкуле спасылкі на іншыя старонкі па гэтай тэме?		
12	Ці працуюць гэтыя гіперспасылкі?		
13	Ці дастатковая колькасць іншых вэб-старонак спасылаюцца на гэтую старонку? (у пошукавай машыне, напрыклад, Google, устаўіць "link:адрас вэб-сайту")		
14	Ці маюць гэтыя спасылкі пазітыўны характар?		
15	Ці можаце Вы ўпэўнена выкарыстоўваць інфармацыю з гэтай старонцы як праўдзівую, рэчаісную?		

Выкарыстоўваючы свае адказы на пытанні, запісаць, чаму б вы раілі (ці не раілі) гэты сайт сваім калегам для выкарыстання ў вывучэнні гэтай тэмы.

Частка 2. Змест

Прачытайце пытанні, пастаўце X у калонцы "так" або "не"

№	Пытанне	Так	Не
1	Ці адпавядае назва старонкі/артыкула яго зместу?		
2	Ці ёсць на старонцы (у артыкуле) звесткі аб прызначэнні, мэце стварэння на старонцы?		
3	Ці ёсць інфармацыя пра даты стварэння артыкулаў на старонцы?		
4	Калі няма такіх дадзеных, ці можна ўскосна іх аднавіць?		
5	Ці ёсць прыкметы таго, што гэта новая, сучасная інфармацыя?		
6	Ці дастаткова вам, зыходзячы з тэмы і праблемы, гэтай інфармацыі?		
7	Ці можаце Вы ўпэўнена сцвярджаць, што інфармацыя, пададзеная ў артыкуле, сучасная, а не састарэлая?		
8	Ці інфармацыя, знойдзеная на гэтай старонцы, карысная для вашых мэтаў?		
9	Ці можна было б знайсці такую інфармацыю лягчэй з іншай крыніцы?		
10	Ці будзе такая інфармацыя з іншай крыніцы адрознівацца ад таго, што ёсць на гэтай старонцы? (У чым — "так" і "не")		
11	Ці дапамагае вам гэтая старонка знайсці іншыя друкаваныя ці Інтэрнэт рэсурсы на гэтую тэму?		
12	Ці прыводзіцца на старонцы бібліяграфія, спіс спасылак на выкарыстаныя аўтарам крыніцы?		
13	Ці выглядае інфармацыя на старонцы прадуманай (аднабаковай, толькі крытыкуе ці прапагандуе думкі іншых і г. д.)?		
14	Ці адпавядае ілюстраваны матэрыял зместу артыкула?		
15	Ці выкарыстоўвае аўтар такія абагульненні, як "усе" заўсёды "ніколі" "нідзе" "ніхто"?		
16	Ці выкарыстоўвае аўтар такія ацэначныя словы, як "найгоршы" "найлепшы" "толькі так" і г.д.?		
17	Ці ёсць у артыкуле факты, якія можна лёгка праверыць з іншых крыніцаў (Што? Дзе? Калі?)		
18	Ці можаце вы знайсці (праверыць) гэтую інфармацыю з іншых крыніцаў (падручніка, энцыклапедыі, навуковых кніг)?		
19	Ці падае аўтар артыкула агульнапрынятыя (няспрэчныя) думкі?		
20	Ці ёсць у артыкуле такія думкі аўтара, з якімі вы нязгодныя?		
21	Ці ёсць у артыкуле інфармацыя, якая пярэчыць матэрыялам, якія вы знайшлі ў іншых крыніцах?		
22	Ці ёсць у артыкуле інфармацыя, якую вы лічыце няправільнай?		
23	Ці ёсць дастатковай аргументацыя высноваў? Ці няма парушэнняў логікі?		

Частка 3. Аўтарства

№	Пытанне	Так	Не
1	Ці вядома, хто стварыў гэтую старонку/артыкул?		
2	Ці прадстаўляе аўтар старонкі якую-небудзь арганізацыю?		
3	Ці падае аўтар дадатковыя звесткі пра сабе (у якой установе працуе, чым займаецца і г.д.)?		
4	Ці пакідае аўтар артыкула сваё поўнае імя, а не псеўданім?		
5	Ці ёсць на старонцы электронны адрас аўтара?		
6	Ці сведчыць дамен старонкі (.edu, .com, .gov, .org) дадаткова на яе карысць?		
7	Як вы думаеце, ці мае аўтар дастатковую кваліфікацыю ў тэме?		
8	Ці можна знайсці, карыстаючыся пошукавай сістэмай (напрыклад, Google), інфармацыю пра аўтара, якая дадаткова сведчыць пра кваліфікацыю аўтара? Ці можна яго лічыць экспертам у дадзенай тэме?		
9	Ці можаце вы сцвярджаць, што гэта надзейная старонка для выкарыстання ў школе па дадзенай тэме?		

Частка 4. Педагогіка

(для старонак па методыцы і педагогіцы)

Прачытайце пытанні, пастаўце X у калонцы "так" або "не"

№	Пытанне	Так	Не
1	Ці ёсць інфармацыя, знойдзеная на старонцы, дакладна вытрыманай на прынцыпах выкладання навучальнай даследніцкай працы вучняў?		
2	Ці сапраўды інфармацыя, прыведзеная на старонцы, ёсць прыкладам перадавога педагагічнага досведу? Ці магчыма гэты досвед дастасаваць у іншых класах?		
3	Ці адпавядае інфармацыя, прыведзеная на старонцы, Дзяржаўным стандартам і праграмам навучальнага прадмету?		
4	Ці прадугледжвае прыведзеная на сайце інфармацыя варыятыўнасць яе выяўлення (у якасці ілюстрацыі, як тэкст, ці ёсць адпаведныя відэа, аўдыё файлы для спампоўвання і г.д.)?		
5	Ці ёсць даставярнымі звесткі, што аўтар ведае праблему/пытанне не з падручнікаў, і асвятляе яе, абшпіраючыся не толькі на тэарэтычныя звесткі, а з педагагічнага досведу?		
6	Ці скіраваны гэты сайт/артыкул на падвышэнне агульнай педагагічнай кваліфікацыі?		

Чые інтарэсы прадстаўленыя на сайце? Чые інтарэсы не прадстаўленыя, пакінутыя без увагі?

Частка 5. Ацэньванне атрыманых фактаў пра сайт

Праглядзеўшы ўсе дадзеныя, атрыманыя пры ацэньванні гэтага сайту, патлумачыць, чаму гэты сайт падыходзіць (ці не падыходзіць) вам для выкарыстання. Зазначце ўсе тэхнічныя і візуальныя аспекты вэб-старонкі, змест, аўтарства, педагагічныя аспекты.

Досвед сведчыць, што ў настаўнікаў у працэсе такога навучання ўзнікаюць адныя і тыя ж самыя пытанні. Мы аб'ядналі іх у памятку "Некалькі парадаў для настаўніка прыведзенай ніжэй.

Некалькі парадаў для настаўніка па ацэньванні Інтэрнэт-сайтаў

Колькі сайтаў варта прааналізаваць па такіх формах?

Чым больш, тым лепш! Трывалыя навыкі прыходзяць, калі ў іх практыкуешся! На першых этапах фармавання такіх навыкаў спрабуйце ацэньваць запар хаця б 3 сайты па сваёй спецыяльнасці. Гэта можна зрабіць на спецыяльным трэнінгу ці занятках для настаўнікаў, але варта паспрабаваць некалькі разоў і самастойна, для самаасветы і саманавучання, так бы мовіць "для прафілактыкі" ад старой, кансерватыўнай хваробы-звычкі давяраць друкаванаму слову, а асабліва таму, што пішуць навуковыя кнігі. Спачатку гэта будзе невялікі гвалт над сабой, адчуваеш пэўную штучнасць практыкаванняў, шкалярства, а потым, з часам гэта робіцца карыснай звычайнай. Звычайна, пажадана было б, так гэтая тэма стала абавязковай і пры выкладанні курсу метадыкі ўсіх без выключэння прадметаў у педагагічных навучальных установах. Асабліва дарэчнай яна можа быць пры курсавой падрыхтоўцы і правядзенні курсаў падвышэння кваліфікацыі настаўнікаў.

У школе не вельмі хуткі Інтэрнэт

Тыповай памылкай настаўнікаў, якія навучаюць вучняў працы ў Інтэрнэце і з Інтэрнэтам ёсць праца непасрэдна ў сетцы падчас уроку. Не варта працаваць у "жывым непасрэдным Інтэрнэце падчас навучальных заняткаў, нават калі ў вас у камп'ютэрнай лабараторыі вельмі добры доступ да сеткі. Па-першае, падчас працы на ўроку рэальныя могуць не забяспечыць доступ нават да тых рэсурсаў, якія вы праглядалі напярэдадні. Па-другое, існуе высокая імавернасць таго, што падчас працы вучняў на іх камп'ютэры будуць загружацца непатрэбныя для навучання сайты і банеры, якія адцягваюць увагу і могуць быць шкоднымі ці небяспечнымі для іх ці для камп'ютэраў. Метадысты раюць размяшчаць усе неабходныя матэрыялы на лакальным школьным камп'ютэры і даць вучням доступ да адпаведнага матэрыялу. Такі ўрок можна правесці наогул без камп'ютэраў, раздрукаваўшы адпаведныя старонкі для вучняў.

"Жывы" інтэрнэт пры ацэньванні вэб-рэсурсаў трэба выкарыстоўваць, калі вучні мусяць праверыць, напрыклад, прозвішча аўтара, наяўнасць пэўнай, названай у артыкуле, установы; калі яны могуць вызначыць, якія іншыя вэб-старонкі робяць спасылкі на гэтага аўтара, ягоныя артыкулы. Яны могуць праверыць існаванне ў пэўнай краіне, вобласці, раёне канкрэтнага горада ці вёскі.

Навучаемся разам з вучнямі!

Пераходзіць да навучання гэтаму вучняў варта не толькі тады, калі добра навучышыся гэтаму сам, а лепш тут падыходзіць тэхнікі "навучаючы, вучуся". Бо мы пачынаем фармаваць гэтыя навыкі і ў сваіх галоўных настаўнікаў, нашых вучняў, і ў сябе адначасова, паралельна.

Для вучняў прапануецца некалькі варыянтаў спецыяльна распрацаваных урокаў, якія настаўнікі пры жаданні могуць мадыфікаваць, зыходзячы з веку вучняў, іх навыкаў працы ў Інтэрнэце, магчымасці доступу да сеткі Інтэрнэт, зместу навучальнага працэсу, які яны выкладаюць, адпаведна мэтам, якія яны ставяць перад сабой і вучнямі.